

Степаненко А. І. Формування комунікативних якостей у студентів педагогічного коледжу / А. І. Степаненко // Наукова молодь: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Наукова молодь: досягнення та перспективи». – Луганськ: Знання, 2008. – С. 243–246.

У статті розглянуто формування комунікативних якостей у студентів педагогічного коледжу. Зазначено, що педагогічне спілкування це форма учбової взаємодії, співпраці вчителя і учнів.

Ключові слова: комунікативні якості, спілкування, мовленнєва культура.

А. І. Степаненко

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Вимоги до професійного рівня сучасного спеціаліста об'єктивно актуалізують проблеми фахової підготовки, що висвітлено у "Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті."

Сьогодні сучасне суспільство потребує не вузьких спеціалістів – носіїв окремих виробничих функцій, а всебічно розвинених, соціально активних особистостей, які мають фундаментальну наукову освіту, багату внутрішню культуру. Не дивлячись на те, що для будь-якого кваліфікованого спеціаліста необхідні глибокі знання, для педагогічної діяльності вчителя особливо важливі професійно значущі особистісні якості, а недостатній їх розвиток у певної групи студентів є причиною недостатньої професійної успішності. А які ж якості вчителя на сучасному етапі розвитку освіти є найголовнішими, значущими?

На це питання можна відповісти проаналізувавши учбово-виховний процес будь-якого навчального закладу. І що ми бачимо? Загалом він будується на монологах вчителя та монологічних відповідях учня. Як правило, переважає авторитарно-імперативний стиль спілкування, навчання

носить знеособлений, наочно-направлений характер. На уроках недостає "живого спілкування", творчості вчителя, який би зміг зацікавити учня, і тоді, в процесі навчання, обов'язково виникає "діалог" – спілкування вчителя і учня. Але недостатньо простого спілкування. Воно повинно бути цілеспрямованим, сприяти розвитку та вихованню особистості. І ось тут приходить на допомогу одна з найважливіших якостей вчителя – це комунікативність (вміння вільно спілкуватись). Ця здібність кожного майбутнього вчителя і вчителя який вже викладає не є природженою. Спілкуванню, а особливо педагогічному спілкуванню потрібно вчитися. Хоча роль спілкування, зокрема педагогічного, у формуванні особистості майбутнього вчителя широко висвітлена в літературі (О. Бодальов, О. Леонт'єв, В. Кан-Калик, А. Добрович, Г. Дьяконов та ін.), але все ж таки, впровадження певних вправ, практичних занять в педагогічний процес по формуванню комунікативних здібностей майбутнього вчителя не є достатнім.

А що взагалі ми можемо сказати про спілкування? Що це – багатоплановий процес розвитку контактів між людьми, що породжується потребами спільної діяльності. Спілкування включає обмін інформацією між її учасниками, який може бути охарактеризований як комунікативна сторона спілкування. Друга сторона спілкування – взаємодія тих, що спілкуються – обмін в процесі мови не тільки словами, але і діями, вчинками. І, нарешті, третя сторона спілкування припускає сприйняття людей, що спілкуються, одне з одним.

І ось виходячи з цього визначення хотілося б сказати, що спілкування не можна розглядати як відправлення інформації або як прийом її, тому що на відміну від простого руху інформації тут ми маємо справу з відношенням двох індивідів, кожний з яких є активним суб'єктом: взаємне інформування їх припускає налагодження спільної діяльності. У комунікативному процесі відбувається не тільки "рух інформації", але і, як мінімум, її активний обмін. Зміст спілкування полягає в тому, що в процесі комунікації здійснюється взаємовплив людей один на одного.

А зміст професійної діяльності вчителя складає спілкування з учнями. Кожний день він вирішує комплекс комунікативних завдань [1]. У центрі уваги – основоположне спілкування "вчитель-учень", яке задає тон всій системі педагогічної взаємодії.

Ефективність будь-якої діяльності, організовуваної вчителем на уроці або поза ним, обумовлена не тільки продуманим вибором наочних технологій, але і умінням управляти емоційним контактом з учнями, творчо вибудовувати систему педагогічно доцільних взаємин, спілкування [1].

Спілкування в педагогічній роботі виступає, по-перше, як засіб рішення учбових задач, по-друге, як соціально-психологічне забезпечення виховного процесу, по-третє, як спосіб організації взаємин вихователя і дітей, що забезпечують успішність навчання і виховання. "Я переконаний, – писав А. С. Макаренко, – що добре сказане дітям ділове, міцне слово має величезне значення, і, можливо, у нас так багато ще помилок в організаційних формах, тому що ми ще і говорити часто з хлоп'ятами, по-справжньому не уміємо. А потрібно уміти сказати так, щоб вони у вашому слові відчули вашу волю, вашу особу. Цьому потрібно вчитися" [3].

Педагогічне спілкування це форма учбової взаємодії, співпраці вчителя і учнів. Це особово і соціально орієнтована взаємодія. Воно реалізує одночасно комунікативну, перспективну і інтерактивну функції, використовуючи при, цьому всю сукупність вербальних, образотворчих, символічних і кінетичних засобів.

Педагогічне спілкування визначається як "... таке спілкування вчителя з школярами в процесі навчання, яке створює якнайкращі умови для розвитку мотивації учнів і творчого характеру учбової діяльності, для правильного формування особи школяра, забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання, забезпечує управління соціально-психологічними процесами в дитячому колективі і дозволяє максимально використовувати, в учбовому процесі особові особливості вчителя" [2].

Ось тому ми повинні закласти в майбутніх вчителів основи комунікативних вмінь, мовленнєвої культури, теоретичні знання та практичні вміння спілкуватися вільно, без обмежень не тільки в колі колег, але й з майбутніми учнями.

Література

1. Кан-Калік В. А. Педагогічна діяльність як творчий процес. – Грізний, 1976.
2. Ковальов А. Р., Мясищев В. Н. Психологічні особливості людини. Здібності. – т.2, Л., 1960.
3. Ломов Б. Ф. Научно-технический прогресс и способы умственного развития человека // Психологический журнал, № 6. – 1985.